

hodiè suburbana præcingunt tecta: quoniam urbs nova, quæ hodiè incolitur, post calamitatem à Pannoniis acceptam aliquanto adstrictiore, quam antea, muri ambitu munitur. Muro- rum forma humanæ manus speciem refert, quia montis, in quo siti illi, fastigium quinis assur- git modicis collibus, qui inter se parvis valli- bus dissociantur. Quinis in urbem portis itur. Ante singulas fons eximius aquas ejaculatur pu- rissimas. Colonia fuit & municipium Roma- norum. Coloniam factam autor est Iul. Fron- tinus in libro de Colonia. municipium fuisse ex Cicerone constat, qui epistolâ quadam, quæ est Familiar. lib. 3, pro *municipibus Volaterranis* scribit. Apud Aristotelem in libro de Mirandis ita scriptum est: *In Etruria urbs est Oenarea: quam supra modum munitam atque validam esse tradunt: quippe in cujus medio collis ad xxx stadia assurgit: imâ sui parte omnigenâ materia & aquis abundans.* Viri docti non dubitant, quin aut falsum nomen Ar- istoteles acceperit pro vero οὐαλατεια, *Volaterra*; aut verum hoc nomen ab exscriptoribus ejus postea corruptum sit. Hanc eorum sen- tentiam confirmare videtur altitudo clivi ad xxx stadia elati. quippe ab eâ parte, quæ me- ridiem & flumen Cæcinam spectat, hodieque via ex ima planitie ad mœnia usque urbis per IIII fermè millia passuum ascendit, à septen- trionali parte abruptior est descensus per duo circiter millia, id est *σταδία*, ut inquit Strabo, *πεν- τακίδεκα, stadia xv.* Quod autem Aristoteles scripserit *ἐν μέσῃ τῇ πόλει εἶναι λίπον*, in medio urbis esse tumulum: quum revera ipsa fuerit *ἐν μέσῃ κορυφῇ τῆς λίφης*, in medio tumuli vertice; nihil mirum sit, quando & alia in iisdem mirandis memorata loca, longius distita, parum exacte comperta habuisse creditur. Cæterum A Q V Æ VOLATERRANÆ, quas ab ipsis Vadis *Volaterris* distinguit Tabula Itineraria, eæ sunt, quæ apud oppidum *Monte Cerberi* xvi millia passuum ab ipsa urbe Volaterris, vulgò nunc incolis vo- cantur *I Bagni al morbo*, prope quas lacus qui- dam sunt exigui, immensæ profunditatis, vul- gò *Lagoni* dicti, aquarum scaturigine semper ebullientes, è quibus odor sulphureus tam gra- vis exit, ut nonnunquam volucres supervolitan- tes illicò mortuæ decidunt. Aquæ, voraginibus veluti subjecto igni perpetuò æstuantibus, ad viii pedes, cum strepitu ingenti, ac fragore horrendo, in altum egerunt, rursusque in sese recidunt. Fervor tantus est, ut injecta ani- malia statim decoquantur, ossaque carnibus de- nudata emergant. Similis his est Amsancti la- cus in Hirpinis; similes item sunt Palicorum la- cus duo in Sicilia, de quibus suo loco. De re- bus, quæ ad Volaterras olim gestæ, legendi Livius lib. x, & xxviii, Strabo lib. v, aliique. Prima scribitur inter Etruriæ civitates fidem Christianam amplexa, auctore D. Romulo, D. Petri Apostoli legato, quæ Arriana labe postea nonnihil infecta, Iusti Africani presby-
 Italia.

teri opera & studio repurgata fuit. Primum eam Vandali, postea Hunni vexarunt, quibus Ita- lia exactis ab Othone I Imperatore (qui Otho- nianum conatus est nominare) iterum restau- rata & muris arctius septa, longo tempore per Cæsareos legatos est gubernata, demum à Flo- rentinis occupata, sæpè defectionem molita fuit, creatis variè nunc hoc, nunc illo nomine & numero magistratibus, nec tamen se Floren- tinorum imperio eximere potuit, donec his quoque subactis in ditionem venerit Medicum, magnorum hodiè Etruriæ ducum. Antiquita- tem ejus arguunt abunde muri, quibus adhuc cingitur, sepulcra, epitaphia litteris Etruscis posita, veterrimæ ex marmore statua, lapides elaborati, qui indies hic eruuntur. In media ur- be vestigia maximi theatri supersunt. In viâ, quam *Cursum Martium* vocant, signum Martis est marmoreum, cum armis aliquot ex alabastrite, in quibus litteræ conspiciuntur Etruscæ; cujus generis multæ ibi passim inscriptiones, uti & Latinis characteribus exarata. Urbs est Epi- scopalis, Archiepiscopo Florentino in sacris sub- dita. Illustrarunt Volaterras ortu suo viri ma- gni, interque eos *Linus Herculanius* ex Maurorum familia, & *A. Persius*. Vixerunt non ita diu *Jacobus Cardinalis*, dictus *Ticinensis*, *Raphaël* à patria urbe *Volaterranus* cognominatus, *Zacharias Za- chius*, qui res Volaterrarum memorabiles, ut metallorum fodinas, aquas medicatas, aliaque notatu digna scripsit: *Raphaël Massæus*, alii que scriptis suis nobiles.

Trans anem Cæcinam in colle oppidum *Oppidum* est *Marantium*, quod vulgò *Ripamarenze*, à Vo- *trans Cæ-* *cinam.* laterranis muro cinctum. Tribus hinc milliari- bus *Libbianum* occurrit, in monte situm, quo lo- ci nigra terra effoditur. A Marantio M. P. V abest oppidum, quod vulgò *Monte di Cerbero*; hinc quarto lapide *Castrum novum Volaterranum*, & paulo remotius *Leccia*. Maxima in hoc situ naturæ miracula. Aquas quibusdam in locis tanto strepitu tantaque violentia ebullientes cernas, ut altitudine pedum x exiliant magno- que rursus sonitu decidunt, adeo fervidæ, ut injecti animalis vivi ossa extemplo nudata car- ne rursus emergant. Rivulus iis ex aquis effici- tur, quo se exonerant, cujus in ripis gummi fer- reo, sulphureo, atramentique sutorii colore cer- nitur: lapides qui circa sunt omnes exusti, pi- ætoribus umbris faciendis maximè expetiti. Propè est terra rubra, lutea, candida, nigra, cum pilis quibusdam parvis globulorum cæru- lei silicis optimi, quæ pictoribus in precio maxi- mè sunt. Miraculum etiam est in his aquis, quod pluviam densis vaporibus usque ad nubes magna vi emissis prænuntiant, cælo sereno fu- mum rarum humilemque & per vicina se dif- fundentem exhalant. Aliæ hic aquæ cernuntur magnæ claritatis, quæ cum bullire magna vi videantur, tamen ad tactum rigent. Gummi hæc generant candidum, alvumque difficilem emol- liunt.